

Coen Verbraak

SURINAME

Vijftig jaar tussen zorg en hoop

ALFABET UITGEVERS

2025

INHOUD

Voorwoord	9
Kathleen Ferrier	15
Jörgen Raymann	37
Soenil Bahadoer	57
Cynthia McLeod	65
Marcel Pinas	87
Linda Nooitmeer	103
Eddy Jharap	119
Humberto Tan	131
Hellen Felter en Louis Burleson	149
Pancho Samson	165
Raynell Enfield	177
Janine Riedewald	195
Tessa Leuwsha	207
Robby 'Rappa' Parabirsing	225

VOORWOORD

Het is een surrealistische ervaring; je zit negen uur in het vliegtuig, vliegt bijna achtduizend kilometer. Je landt in Zuid-Amerika, aan de andere kant van de wereld. En vervolgens vraagt de douanier je in het Nederlands naar je paspoort en kun je zonder moeite elk bordje naar de bagageband of de uitgang lezen. In de taxi van Zanderij naar Paramaribo wordt op de autoradio 'heerlijk gegrilde kip' aangeprezen en kun je elk woord van de nieuwsberichten verstaan. Alleen het weerbericht ontbreekt, want morgen is het toch weer warm en zonnig.

Ook het stratenplan van Paramaribo ademt nog het koloniale verleden, van de Gladiolenstraat en de Bruine Boneweg tot de Alkmaarweg en de Kerklaan. Zo'n driehonderd jaar was Suriname een kolonie van Nederland. Totdat toenmalig premier Joop den Uyl begin jaren zeventig aankondigde dat

Nederland van zijn kolonies af moest. Suriname moest nog tijdens zijn regeerperiode onafhankelijk worden. Dat gebeurde uiteindelijk op 25 november 1975.

‘Suriname, dat is het land waar hindoes hun kinderen naar een christelijke school sturen en moslims hun kinderen naar de hindoeschool,’ zegt Kathleen Ferrier in dit boek. De enige plek op de wereld waar een synagoge en een moskee op één terrein staan. Ironisch genoeg heeft de koloniale geschiedenis daar alles mee te maken. Daardoor werd Suriname een ultieme smeltkroes van culturen, etniciteiten en religies. Het land werd vóór de komst van de Europeanen bewoond door wat men toen ‘indianen’ noemde. Daarna kwam het eerst in handen van de Engelsen, om vervolgens in 1667 een Nederlandse kolonie te worden. Of eigenlijk is ‘wingewest’ een passender benaming, omdat de opbrengsten van de suiker-, koffie- en tabaksplantages volledig bestemd waren voor de kolonisator. De West-Indische Compagnie haalde naar schatting ruim tweehonderdduizend mensen uit West-Afrika om gedwongen te werken op de Surinaamse plantages. Sommigen van die West-Afrikanen wisten de plantages te ontvluchten en verder te leven in het oerwoud: de marrons. De mensen die hun vrijheid pas kregen na afschaffing van de slavernij, in 1863, waren de creolen. Daarna werden contractarbeiders binnengehaald, om onder barre omstandigheden op de plantages te werken: Chinezen, Javanen en met name

Hindostanen, uit India. Die bloedgroepen – vooral creolen en Hindostanen – maken nog altijd de meerderheid uit van de Surinaamse bevolking. Daarnaast telt Suriname Joden, witte Europeanen en inmiddels een grote groep mensen van gemengd bloed: moksi's.

Eigenlijk een wonder dat het al die groepen lukt om vreedzaam naast elkaar te leven. Vooral omdat ze willekeurig bij elkaar gebracht waren door de slavenhouders van weleer, die geen enkele boodschap hadden aan maatschappelijke cohesie. Integendeel: het draaide eeuwenlang juist om 'verdeel en heers'; zorgen dat je al die culturen en etniciteiten uit elkaar hield, zodat ze elkaars slechte gewoonten niet overnamen. Want als je niet uitkeek gingen ze nog tegen je samenspannen. Daarom was het jarenlang ook verboden om Sranantongo te spreken. Je moest je uitdrukken in het Nederlands. Op school draaide sowieso alles om het land van de kolonisator. Generaties Surinaamse kinderen leerden dat de Rijn bij Lobith 'ons land binnenkomt'. Hoogezand-Sappemeer, Arnhem, Heerlen, elke Surinaamse scholier moest die plaatsen op een blinde kaart kunnen aanwijzen. Over de topografie en de geschiedenis van hun eigen land ging het amper. Opvallend genoeg zorgde juist de eis dat alle kinderen op school Nederlands moesten spreken voor verbinding, zegt schrijfster Cynthia McLeod. 'Dat onderwijs heeft ervoor gezorgd dat al die mensen met elkaar hebben leren omgaan; want al die kinderen

van verschillende etnische groeperingen mochten op school maar in één taal met elkaar praten: het Nederlands. Dus het onderwijs en het Nederlands zijn onbedoeld de katalysator geworden voor integratie.'

De eerste vijftig jaar van Surinames zelfstandigheid werden in belangrijke mate getekend door de machtsgreep van Desi Bouterse cum suis in 1980 en de daaropvolgende periode van geweld en dictatuur, met de Decembermoorden – in 1982 – en de moordpartij bij het dorpje Moiwana – in 1986, tijdens de Binnenlandse Oorlog – als messcherpe markeringspunten. Maar het verhaal van Suriname is natuurlijk veel breder; dat gaat ook over muziek, eten, religie, cultuur, respect voor de voorouders en gemeenschapszin. Er bestaat echt zoiets als een Surinaams gevoel, vertelt Humberto Tan in dit boek. 'Samen eten, verhalen vertellen, elkaar aanraken en op de schouders slaan. Dat is typisch Surinaams.' Suriname is bovendien een van de mooiste landen van de wereld, met een ongelooflijke rijkdom aan bodemschatten en een overweldigende natuur. Vier keer zo groot als Nederland, met maar zeshonderdduizend inwoners. Eigenlijk het voorportaal van het paradijs. 'Het was precies zoals je dat in de Bijbel leest,' verwoordt Pancho Samson dat treffend. 'Zo'n prachtig land. Ik voelde me gezegend om op die plek te wonen.' Een land met een eigen ritme, waar de zon de dag bepaalt. Het is niet voor niets een spreekwoord: Nederlanders hebben de klok, Surinamers hebben de tijd.

Voor de BNNVARA-serie *Suriname – 50 jaar tussen zorg en hoop* sprak ik met achttien Surinamers, in Nederland en in Suriname. In dit boek vindt u de uitgebreide versie van bijna alle interviews. Wat heeft de zelfstandigheid Suriname gebracht? Hoe staat het er sindsdien voor met het land? Wat is er over van de hoop van vijftig jaar geleden? Heeft het land inmiddels zijn eigen identiteit gevonden? Hoe komt het dat zoveel culturen en etniciteiten in Suriname kennelijk moeiteloos naast elkaar kunnen leven? Is de kloof die na de Decembermoorden ontstond inmiddels gedicht? Hoe voelbaar is de nawerking van het slavernijverleden nog? En hoe ziet de toekomst van het land eruit? Sommigen van de geïnterviewden zijn ook bij veel Nederlanders bekend, zoals Humberto Tan, Linda Nooitmeer, Kathleen Ferrier, sterrenchef Soenil Bahadoer of Jörgen Raymann. Voor de meesten van hen geldt dat niet. Dat doet uiteraard niets af aan de kracht van hun verhaal. Neem het relaas van Robby Parabirsing, die pakkend vertelt over hoezeer de verschillen tussen creolen en Hindostanen nog steeds bepalend zijn in Suriname. Of het verhaal van Janine Riedewald, die nog altijd rouwt om de dood van haar vader Harold Riedewald, die slachtoffer werd van de Decembermoorden. Ervaar waarom Pancho Samson zes jaar meevocht in het Junglecommando van Ronnie Brunswijk. Zie hoe kunstenaar Marcel Pinas de moordpartij bij het dorpje Moiwana als inspiratie gebruikte voor het ontwerp van een aangrijpend monument. En lees waarom Raynell Enfield overtuigd aanhanger van Bouterse en

zijn NDP is, en bij voorkeur niet over ‘Decembermoorden’ maar over ‘Decembergebeurtenissen’ spreekt.

Voor de BNNVARA-televisieserie kon ik leunen op de gedegen research en redactie van Ananta Khemradj en Nicolien Herblot. Ook Sander van den Eeden en eindredacteur Wim van Klaveren van BNNVARA dachten intensief mee bij de totstandkoming van de serie. Beeldresearcher Fem Verbeek wist met haar gedegen spit- en speurwerk indrukwekkend archiefmateriaal boven water te krijgen. En ik had ook nu weer het geluk met een geweldige crew te werken, met Thomas Kist als trefzekere cameraman en Gilles Kuiper als sensitieve geluidsman. Producer Remko Bosman bewaakte zorgvuldig de logistiek van de productie. En dan was er natuurlijk nog Elja de Lange, mijn bevlogen en onvermoeibare editor, met wie ik ook bij deze serie dagenlang in de montagekamer zat.

Voor het boek waren de steun en het vertrouwen van Catharina Schilder en Arend Hosman van Alfabet Uitgevers cruciaal. Hun enthousiasme en toewijding zorgden ervoor dat *Suriname. Vijftig jaar tussen zorg en hoop* er ook echt kwam.

En bovenal dank ik alle geïnterviewden voor het vertellen van hun verhaal. Het was een eer om dat vast te mogen leggen.

Coen Verbraak

Amsterdam, november 2025